

VPLYV VYBRANÝCH SOCIO-EKONOMICKÝCH FAKTOROV NA MIERU NEZAMESTNANOSTI NA ÚROVNI MALÝCH ÚZEMÍ

Martin Rosič, Ján Kaňuk*

* Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity, Katedra geografie a regionálneho rozvoja,
Ulica 17. novembra 1, 080 01 Prešov, rosmat@post.sk, kanuk.j@gmail.com

Effects of selected socio-economic factors on the unemployment rate on the small area level.

The problem of unemployment in the Slovak Republic emerged in 1989 when the entire society entered the transition. It is therefore, a relatively new feature. Regional differences in the unemployment rate may reflect deep socio-economic differences between regions. The present study examines the contribution of the unemployment structure, that of the economically active population, education and age of the population to the regional differences in unemployment rate in selected districts of north-eastern Slovakia.

Correlation and linear regression were used to analyse the relationship between the selected socio-economic indicators and the district unemployment rate. Analyses indicated a significant association between the selected socio-economic indicators and the regional unemployment rate. The explained variance of the model was 53.8%; evidently, the strongest contribution is attributable to the proportion of population moving out of the district in search for jobs, the proportion of long-term unemployed (more than 12 months), the proportion of economically active inhabitants and the age structure of the population.

The results of the study identified the risk groups within the population of districts with high unemployment rates and some selected socio-economic factors as important contributors to the district unemployment rate.

Key words: unemployment, socio-economic indicators, unemployment rate, correlation and regression analyses

ÚVOD

Nezamestnanosť je vážnym spoločensko-ekonomickým javom. Patrí medzi zložité problémy, s ktorými sa stretávajú aj ekonomiky krajín strednej a východnej Európy. Tie prešli a naďalej prechádzajú rýchlymi ekonomickými zmenami s dosahom na zamestnanosť obyvateľstva i sociálnu oblasť. Nárast nezamestnanosti je tak znakom porušenia rovnováhy a oslabenia funkcií trhu práce.

V Slovenskej republike sa začala prejavovať nezamestnanosť znova až po roku 1989, keď celá spoločnosť nastúpila cestu transformácie. Nezamestnanosť je teda relatívne novým javom, ktorý sa však práve v súčasnosti stal skutočným fenoménom. Súvisí to predovšetkým so skutočnosťou, že počas obdobia centrálne plánovanej ekonomiky mal každý obyvateľ prácu a oficiálna nezamestnanosť v podstate neexistovala. Jav nezamestnanosti nastupuje znova až s rozvojom trhového hospodárstva.

Nezamestnanosť negatívne ovplyvňuje celú ekonomiku aj život jednotlivca, pričom často zapríčiňuje rôzne konfliktné situácie.

Nezamestnanosť je nielen javom spoločenským či ekonomickým, ale aj geografickým. Táto skutočnosť veľmi výrazne vplýva na rozvoj regiónov a najmä v poslednom čase je jedným z najdôležitejších aspektov zvyšovania disparít medzi regiónmi.

ZHODNOTENIE LITERATÚRY A CIEĽ PRÍSPEVKU

Výskum nezamestnanosti na Slovensku má svoje špecifiká. Väčšie množstvo prác zaoberajúcich sa touto témou môžeme sledovať až po roku 1990, keď sa znova o probléme nezamestnanosti začalo diskutovať.

Výsledky viacerých výskumov potvrdzujú hypotézu, že v priebehu 90. rokov minulého storočia došlo k značnému prehĺbeniu regionálnych rozdielov na oboch základných rádoch úrovniach, t. j. na úrovni mezoregionálnej (krajskej) aj na úrovni mikroregionálnej. Bol to dôsledok principiálnych zmien v spoločnosti a ekonomike, ktoré nastali v priebehu transformačného obdobia, a tiež reakcia na nivelizačnú politiku v období komunizmu. K dynamickým zmenám regionálnej diferenciacie dochádzalo hlavne v druhej polovici 90. rokov, keď bola identifikovaná silná divergentná fáza regionálneho rozvoja. V tomto období dochádzalo nielen k zvyšovaniu variability medzi regiónmi, ale aj k tzv. beta-divergencii (v prípade nezamestnanosti to znamená situáciu, keď najvyšší nárast nezamestnanosti zaznamenávajú regióny s najvyššou mierou nezamestnanosti na počiatku daného obdobia, cf. Blažek a Csank 2007).

Keďže rýchly rast miery nezamestnanosti bol sprevádzaný veľmi silnou regionálnou diferenciaciou, úzko súvisel s celkovým regionálnym rozvojom štátu i jeho jednotlivých regiónov. To bol ďalší z dôvodov zvyšujúceho sa záujmu o túto problematiku (Korec 2005).

Záujem o štúdium fenoménu nezamestnanosti a jeho priestorových aspektov na Slovensku sledujeme predovšetkým u ekonómov, sociológov a v neposlednom rade u geografov. Ekonómovia a sociológovia sa problematikou nezamestnanosti zaoberajú podstatne intenzívnejšie ako autori geografickej proveniencie. V roku 1992 publikoval Očovský článok o možnostiach využitia rôzne štruktúrovaných dát o nezamestnanosti pri geograficky orientovaných výskumoch (Očovský 1992). Aj keď práca nezaznamenala väčší ohlas, bola základom pre ďalšie, ktoré využívali existujúcu štruktúru bázy údajov o nezamestnanosti. Vybranými metódami analýzy sa zaoberala Rodová (1991).

Problematike nezamestnanosti sa v slovenskej geografickej literatúre aj napriek zvýšenej pozornosti venoval len obmedzený počet autorov. K nim patrí Bezák (1995 a 2001), ktorý sa vo svojich článkoch venoval regionálnym diferenciam úrovne nezamestnanosti na Slovensku, vzťahu medzi vývojom regionálnej a republikovej úrovne nezamestnanosti, regionálnym trhom práce a tokom nezamestnanosti. Ďalšími autormi sú Székely (2000 a 2001), Rajčáková (1996 a 1998), Rajčáková a Divinsky (1995), Rajčáková a Kusendová (1993) a Rosič (2002). Všetci autori sa určitým spôsobom venovali problematike celoslovenskej regionálnej nezamestnanosti a nezamestnanosti špecifických (rizikových skupín) obyvateľstva. Väčšina spomenutých autorov používala pri výskume stavové dáta. Existuje však aj celý rad ďalších dôležitých prác, ktoré sa neozaobierajú problémom nezamestnanosti priamo, ale v kontexte iných sociál-

nych a ekonomických problémov, napr. Gajdoš et al. (1995), Gajdoš (1997), Gajdoš a Pašiak (2006).

Trhom práce a nezamestnanosťou sa zaoberali aj ďalší autori z geografického prostredia. Táto problematika však v ich prácach vystupuje skôr ako súčasť širšie koncipovaných otázok regionálneho rozvoja a regionálnych disparít (Korec 2005 a Matlovič et al. 2008), prípadne priemyslu a maloobchodnej siete (Kulla 2005 a Mitriková 2008).

Analýze nerovnováhy medzi ponukou práce, vyjadrenou počtom uchádzačov o zamestnanie, a dopytom po práci, vyjadrenom počtami voľných pracovných miest, sa venovali Huber a Woergoetter (1997). Vyhodnocovali citlivosť okresnej miery nezamestnanosti na zmeny v celoštátnej miere nezamestnanosti. Konštatovali, že táto citlivosť je v SR nižšia, t. j. slovenské okresy sú v priemere izolovanejšie od vývoja národnej miery nezamestnanosti, sú menej ovplyviteľné jej vývinom. Rovnako variabilita citlivosti medzi okresmi je na Slovensku väčšia. Vyhodnocovali tiež dôležitosť miestnych ekonomických šokov pri formovaní miestnej miery nezamestnanosti. Z tohto hľadiska sa na Slovensku vykryštalizovala bipolárna regionálna štruktúra. V Bratislave a východoslovenskom regióne boli miestne trhy práce viac ovplyvňované miestnymi šokmi, zatiaľ čo v záposlovenskom a stredoslovenskom regióne mali miestne šoky menší dosah na miestnu mieru nezamestnanosti.

V poslednom období sa zahraniční autori v prevažnej miere orientujú na výskumy socio-ekonomických indikátorov (vrátane nezamestnanosti) vo vzťahu k zdraviu obyvateľstva, resp. k úrovni jeho úmrtnosti. Nezamestnanosť teda chápu ako jeden z faktorov vplývajúcich na zdravie populácie. Nezamestnanosť predovšetkým znamená stratu príjmu pre jednotlivca a niekoľko výskumov poukazuje na to, že nezamestnanosť vedie k znižovaniu kvality života a všeobecného „dobrého pocitu“ (Hayo 2007, Lindström 2009). Mnohé štúdie konštatujú, že nezamestnaní ľudia majú horšie zdravie a vyššiu mieru úmrtnosti ako zamestnaní. Je všeobecne uznané, že nezamestnaní majú nižšiu kvalitu života a pravdepodobne horšie zdravie a kratší život, najmä muži (Artazcoz et al. 2004).

Málo výskumov sa však venuje samotnej miere nezamestnanosti ako závislej premennej a indikátorom, ktoré na ňu bezprostredne vplyvajú. Napríklad Coile a Levine (2007) sa zaoberajú tými faktormi na trhu práce, ktoré vplyvajú na nezamestnanosť v spojitosti s úlohou štátnych orgánov, ktoré majú možnosť ovplyvňovať jej vývoj pomocou konkrétnych programov. Faktorom, ktoré majú dosah na mieru nezamestnanosti v Rakúsku, sa venovali Badinger a Url (2002).

Väčšina prác sa nezamestnanosťou zaoberá na úrovni štátu, prípadne krajov (mezoregionálna úroveň), ojedinele okresov a obcí (mikroregionálna úroveň). Súvisí to zrejme s relatívne dobrou dostupnosťou štatistickej databázy. Nižším úrovniám (okresy a obce) sa nevenuje zďaleka taká pozornosť, pričom práve tento pohľad by mohol byť zaujímavý a mohol by prípadne odhaliť určité zákonitosti medzi vývojom miery nezamestnanosti a vplyvom vybraných socio-ekonomických faktorov na lokálnej úrovni. Sevä (2009) vo svojom článku pojednáva o sociálnych rizikách na lokálnej úrovni (medzi tieto riziká patrí aj nezamestnanosť) vo Švédsku pomocou jednoduchej a viacnásobnej regresnej analýzy.

Hlavným cieľom príspevku je analýza vzájomných vzťahov vybraných socio-ekonomických indikátorov a miery nezamestnanosti v modelovom území tvorenom trojicou okresov (v súčasnom správnom členení obvodov) severovýchodného Slovenska (Humenné, Medzilaborce a Snina). Vzájomné vzťahy sme vyjadrovali metódami korelačnej a regresnej analýzy, pričom dôležitou úlohou bolo zistenie významnosti vzťahu jednotlivých indikátorov k závislej premennej reprezentovanej mierou nezamestnanosti.

ÚDAJE A METODIKA PRÁCE

Na Slovensku sú základnými štatistickými zdrojmi *výberové zisťovania pracovných síl v domácnostiach (VZPS)* a *informačný systém evidencie nezamestnaných občanov hľadajúcich prácu prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR)*.

Postupne sa v ÚPSVaR vytvorili dva spôsoby štatistického sledovania: stavové údaje ku koncu mesiaca a tokové údaje. Pod tokovými údajmi rozumieme prítok a odtok v evidencii nezamestnaných. Práve s tokovými údajmi, pomocou ktorých sa skúma dynamika a regionálna variabilita nezamestnanosti, pracovalo niekoľko zahraničných autorov, napr. Green (1986) a Martin a Sunley (1999). Študovali fungovanie regionálnych trhov práce na základe analýz dynamiky a variability mier nezamestnanosti prostredníctvom regionálne diferencovaných tokov nezamestnanosti. Podobná metodika sa v domácich prácach nevyskytuje veľmi často, výnimku tvorí napr. práca Székelyho (2001).

Keďže údaje z VZPS sú vhodné na analýzy do úrovne kraja a pri nižších úrovniach (okresy a obce) vykazujú pomerne veľkú odchýlku, použili sme ako zdroj stavových údajov o miere a štruktúrach nezamestnanosti informačný systém evidencie nezamestnaných občanov hľadajúcich prácu prostredníctvom ÚPSVaR (Obvodný ÚPSVaR Humenné). Údaje boli spracované na úrovni okresov a zároveň na úrovni obcí sledovaného regiónu. Zdrojom demografických údajov (pohyb a štruktúry obyvateľstva) bol Štatistický úrad Slovenskej republiky.

Na štúdium vzťahu medzi mierou nezamestnanosti a socio-ekonomickými indikátormi sme vybrali osem položiek, ktoré podľa predchádzajúcich analýz (Rosič 2008) mohli mať vplyv na hodnotu miery nezamestnanosti. Konkrétne sme chceli určiť vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti, podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva, podielom odchádzajúcich za prácou, podielom evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov, podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle, vzdelaním obyvateľstva, priemerným vekom obyvateľstva a mechanickým pohybom obyvateľstva. Väzby sme sledovali použitím štatistických metód – Pearsonovej korelácie a lineárnej regresie.

Korelačná analýza sa používa na štúdium voľnej závislosti medzi kvantitatívnymi hodnotami sledovaných javov. Socio-ekonomické javy nie sú vzájomne izolované. Každý jav je výsledkom spolupôsobenia mnohých iných javov, možno ho teda chápať ako výsledok pôsobenia určitého komplexu činiteľov, pričom charakter a významnosť pôsobenia jednotlivých činiteľov na daný jav môže byť rôzna (Korec 1995).

Pri skúmaní korelačnej závislosti charakterizujeme koreláciu a regresiu. Korelácia charakterizuje tesnosť, resp. stupeň závislosti. Regresia charakterizuje priebeh závislosti a zmeny závisle premenného znaku na základe zmien nezávisle premenných znakov. Zvyčajne sa vyjadruje niektorou matematickou funkciou, z ktorej rovnice je možné robiť regresné odhady závislej premennej.

Po zadaní príslušných údajov prebiehali analýzy v prostredí štatistického programu SPSS verzia 14, čoho výsledkom sú tabuľkové výstupy.

VZŤAH VYBRANÝCH SOCIO-EKONOMICKÝCH INDIKÁTOROV A MIERY NEZAMESTNANOSTI

Na poukázanie priestorovej disparity skúmaného regiónu bola sledovaná populácia analyzovaná na úrovni obcí celého regiónu, čo predstavuje celkom 118 štatistických jednotiek v rámci jednotlivých okresov.

Výsledky Pearsonovej korelácie aplikovanej na úrovni obcí sledovaného regiónu (okresy Humenné, Snina a Medzilaborce) zobrazuje tab. 1. Korelácia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a sledovanými ukazovateľmi je – až na podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle a mechanického pohybu obyvateľstva – významná na úrovni 0,001. V skúmanom regióne možno sledovať najvýznamnejší vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania, priemerným vekom obyvateľstva a podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Migračný pohyb obyvateľstva koreluje s mierou evidovanej nezamestnanosti na úrovni významnosti 0,05. Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle nevykazuje s mierou evidovanej nezamestnanosti v danom regióne žiadny významný vzťah.

Vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a sledovanými ukazovateľmi v rámci sledovaného regiónu zobrazený lineárnou regresiou charakterizuje tab. 2. Závislou premennou je miera evidovanej nezamestnanosti. Model vysvetľuje 53,8 % rozdielov v miere evidovanej nezamestnanosti v obciach sledovaného regiónu. Poukazuje na významný vzťah na úrovni 0,01 medzi mierou evidovanej nezamestnanosti v sledovanom regióne a podielom odchádzajúcich za prácou (obr. 1), podielom evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov, podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle a priemerným vekom obyvateľstva. Korelácia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou, podielom obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania a migračným pohybom obyvateľstva je významná na úrovni 0,05. Pri podiele ekonomicky aktívneho obyvateľstva a podiele obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania nebol v sledovanom regióne zistený žiadny významný vzťah.

V rámci okresu Humenné bola sledovaná populácia analyzovaná na úrovni obcí, čo predstavuje celkom 61 štatistických jednotiek.

Výsledky Pearsonovej korelácie okresu Humenné zobrazuje tab. 3. Významný vzťah možno sledovať medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a všetkými sledovanými ukazovateľmi, okrem podielu ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle, ktorý nevykazuje žiadny významný vzťah. Po-

Tab. 1. Korelácia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v regióne Humenné, Medzilaborce a Snina (Pearsonova korelácia)

Ukazovateľ	Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	Podiel odchádzajúcich za prácu v roku 2001	Podiel evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle v roku 2001	Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001
Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	1,000	-0,526***	-0,383***	0,469***	-0,102	0,555***	-0,375***	0,546***	-0,158*
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001		1,000	0,332***	-0,307**	0,251**	-0,825***	0,510***	-0,727***	-0,091
Podiel odchádzajúcich za prácu v roku 2001			1,000	-0,231*	0,334***	-0,407***	0,051	-0,285**	-0,016
Podiel evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001				1,000	-0,051	0,416***	-0,229*	0,313**	-0,141
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle v roku 2001					1,000	-0,421***	0,194*	-0,316***	-0,003
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001						1,000	-0,688***	0,729***	-0,090
Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001							1,000	-0,413***	0,078
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001								1,000	-0,003
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001									1,000

*** Korelácia je významná na úrovni 0,001 (2-tanček)

** Korelácia je významná na úrovni 0,01 (2-tanček)

* Korelácia je významná na úrovni 0,05 (2-tanček)

Tab. 2. Lineárna regresia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v regióne Humenné, Medzilaborce a Snina

	Standardizované koeficienty (Beta)	Hladina významnosti
Index determinácie = 0,538		
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	-0,161	0,256
Podiel odchádzajúcich za prácou v roku 2001	-0,256	0,005**
Podiel evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	-0,237	0,006**
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle v roku 2001	0,250	0,006**
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	-0,082	0,695
Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	-0,225	0,060*
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	0,307	0,008**
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001	-0,162	0,040*

Závislá premenná: Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001

** Korelácia je významná na úrovni 0,01 (2-tailed)

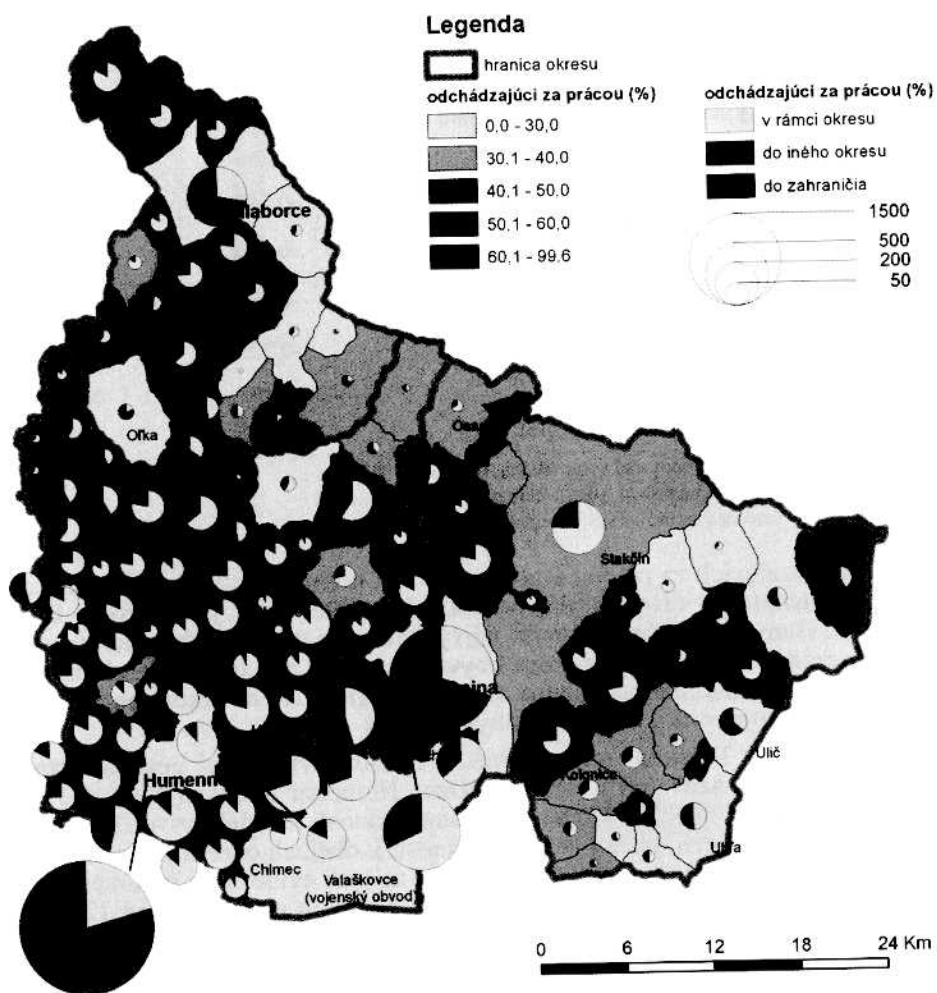
* Korelácia je významná na úrovni 0,05 (2-tailed)

diel odchádzajúcich za prácou a priemerný vek obyvateľstva zaznamenali koreláciu významnú na úrovni 0,01, ostatné ukazovatele na vyššej úrovni 0,001. V okrese Humenné možno sledovať najvýznamnejší vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania, priemerným vekom obyvateľstva a podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

Na výsledky lineárnej regresie medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a sledovanými ukazovateľmi v rámci okresu Humenné poukazuje tab. 4. Závislou premennou je miera evidovanej nezamestnanosti. Model vysvetľuje 68,8 % rozdielov v miere evidovanej nezamestnanosti v obciach okresu Humenné. Najvýznamnejší vzťah na úrovni 0,001 je medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov. Mechanický pohyb obyvateľstva koreluje s mierou evidovanej nezamestnanosti na úrovni 0,01. Korelácia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom odchádzajúcich za prácou a podielom obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou je významná na úrovni 0,05. Pri ostatných ukazovateľoch nebol v okrese Humenné zistený žiadny významný vzťah.

V okrese Medzilaborce bola populácia analyzovaná v rámci obcí, t. j. v 23 štatistických jednotkách. Zo súboru sledovaných ukazovateľov bol odstránený podiel evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov, pretože za daný okres nie sú údaje k dispozícii.

Pearsonovu koreláciu medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v okrese Medzilaborce zobrazuje tab. 5. Najväčšia miera korelácie (na úrovni významnosti 0,01) je medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva, podielom obyva-

Obr. 1. Odchádzka ekonomicky aktívneho obyvateľstva za prácou v oblastiach sledovaného regiónu v roku 2001

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2001

Tab. 3. Korelácia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v okrese Humenné (Pearsonova korelácia)

Ukazovateľ	Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	Podiel odhadzujúcich za prácou v roku 2001	Podiel evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v priemysle v roku 2001	Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001
Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	1,000	-0,493***	-0,418**	0,565***	-0,196	0,663***	-0,474***	0,342**	-0,440***
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001		1,000	0,337**	-0,198	0,246*	-0,770***	0,453***	-0,540***	-0,020
Podiel odhadzujúcich za prácou v roku 2001			1,000	-0,234*	0,246*	-0,394**	0,087	-0,236*	0,098
Podiel evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001				1,000	0,169	0,340**	-0,047	0,138	-0,215*
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle v roku 2001					1,000	-0,260*	0,122	-0,218*	0,086
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001						1,000	-0,668***	0,583***	-0,235*
Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001							1,000	-0,307*	0,239*
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001								1,000	-0,232*
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001									1,000

*** Korelácia je významná na úrovni 0,001 (2-tailed)

** Korelácia je významná na úrovni 0,01 (2-tailed)

* Korelácia je významná na úrovni 0,05 (2-tailed)

teľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania a priemerným vekom obyvateľstva, ktorých vplyv je relativne rovnaký. Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou a mechanický pohyb obyvateľstva nevykazuje s mierou evidovanej nezamestnanosti v okrese Medzilaborce žiadny významný vzťah. Zvyšné dva ukazovatele (podiel odchádzajúcich za prácou a podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle) korelujú s mierou evidovanej nezamestnanosti na úrovni významnosti 0,05.

Tab. 4. Lineárna regresia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v okrese Humenné

	Štandardizované koeficienty (Beta)	Hladina významnosti
Index determinácie = 0,688		
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	-0,175	0,192
Podiel odchádzajúcich za prácou v roku 2001	-0,154	0,088**
Podiel evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	0,412	0,000***
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle v roku 2001	-0,117	0,181
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	-0,135	0,457
Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	0,219	0,064*
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	-0,079	0,435
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001	-0,264	0,004**

Závislá premenná: Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001

*** Korelácia je významná na úrovni 0,001 (2-tailed)

** Korelácia je významná na úrovni 0,01 (2-tailed)

* Korelácia je významná na úrovni 0,05 (2-tailed)

Výsledky lineárnej regresie medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a sledovanými ukazovateľmi v rámci okresu Medzilaborce zobrazuje tab. 6. Závislou premennou je miera evidovanej nezamestnanosti. Model vysvetľuje 66,0 % rozdielov v miere evidovanej nezamestnanosti v obciach sledovaného okresu. Významný vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi možno sledovať len pri podiele ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle, a to na úrovni významnosti 0,05. U ostatných ukazovateľov nebol v okrese Medzilaborce zistený žiadny významný vzťah.

V okrese Snina bola na poukázanie priestorovej disparity sledovaná populácia analyzovaná na úrovni obcí daného okresu, čo predstavuje celkom 34 štatistických jednotiek.

Tab. 5. Korelácia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v okrese Medzilaborce (Pearsonova korelácia)

Ukazovateľ	Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	Podiel odhadzujúcich za prácou v roku 2001	Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v priemysle v roku 2001	Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001
Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	1,000	-0,543**	-0,421*	-0,381*	0,530**	-0,063	0,532**	0,181
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001		1,000	0,184	-0,127	-0,862***	0,388*	-0,724***	-0,169
Podiel odhadzujúcich za prácou v roku 2001			1,000	0,128	-0,102	-0,157	-0,048	-0,215
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle v roku 2001				1,000	0,044	-0,289	0,063	0,188
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001					1,000	-0,0522*	0,640**	-0,084
Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001						1,000	-0,143	-0,291
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001							1,000	0,117
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001								1,000

*** Korelácia je významná na úrovni 0,001 (2-tailed)

** Korelácia je významná na úrovni 0,01 (2-tailed)

* Korelácia je významná na úrovni 0,05 (2-tailed)

Tab. 6. Lineárna regresia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v okrese Medzilaborce

	Štandardizované koeficienty (Beta)	Hladina významnosti
Index determinácie = 0,660		
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	0,084	0,834
Podiel odchádzajúcich za prácou v roku 2001	-0,237	0,196
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle v roku 2001	-0,388	0,032*
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	0,537	0,263
Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	0,152	0,564
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	0,251	0,310
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001	0,277	0,237

Závislá premenná: Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001

* Korelácia je významná na úrovni 0,05 (2-tailed)

Výsledky Pearsonovej korelácie v okrese Snina sú zobrazené v tab. 7. Najvyššiu mieru korelácie v okrese Snina možno sledovať medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a priemerným vekom obyvateľstva, ktorá je na úrovni významnosti 0,01. Významný vzťah na úrovni významnosti 0,05 bol zaznamenaný medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vzdelaním obyvateľstva (základným aj vyšším), podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva a podielom evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov. Podiel odchádzajúcich za prácou, podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle a mechanický pohyb obyvateľstva nevykazuje s mierou evidovanej nezamestnanosti v okrese Snina žiadny významný vzťah.

Vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a sledovanými ukazovateľmi v rámci okresu Snina zobrazený lineárnou regresiou charakterizuje tab. 8. Závislou premennou je miera evidovanej nezamestnanosti. Model vysvetľuje 67,7 % rozdielov v miere evidovanej nezamestnanosti v obciach sledovaného okresu. Výsledky regresnej analýzy poukazujú na významný vzťah na úrovni 0,01 medzi mierou evidovanej nezamestnanosti v okrese Snina a podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle a priemerným vekom obyvateľstva. Korelácia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom odchádzajúcich za prácou je významná na úrovni 0,05. U ostatných ukazovateľov nebol v okrese Snina zistený s mierou evidovanej nezamestnanosti žiadny významný vzťah.

Na vzťahy v sledovanom regióne mali výrazný vplyv čiastkové súbory – okresy, v rámci ktorých boli zistené vzťahy sledovaných ukazovateľov na rôznej úrovni. V sledovanom regióne a jeho jednotlivých okresoch bol zistený významný vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom economic-

Tab. 7. Korelácia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v okrese Snina (Pearsonova korelácia)

Ukazovateľ	Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	Podiel odhadzujúcich za prácou v roku 2001	Podiel evidovaných nezamestnaných s dlžkou nanych s dlžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v priemysle v roku 2001	Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	Podiel obyvateľstva s Bc. vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001
Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	1,000								
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	-0,408*	1,000							
Podiel odhadzujúcich za prácou v roku 2001	-0,155	-0,017	1,000						
Podiel evidovaných nezamestnaných s dlžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	0,321*	-0,247	-0,031	1,000					
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v priemysle v roku 2001	0,283	0,071	0,250	-0,120	1,000				
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	0,352*	-0,784***	-0,155	0,337*	-0,408	0,374*			
Podiel obyvateľstva s Bc. vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	-0,381*	0,687***	-0,199	-0,408	0,296*	-0,250			
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	0,561**	-0,697***	0,022	0,022	0,022	-0,250			
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001	-0,210	0,074	0,159	-0,136	-0,111	-0,152			
Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	1,000								
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	-0,408*	1,000							
Podiel odhadzujúcich za prácou v roku 2001	-0,155	-0,017	1,000						
Podiel evidovaných nezamestnaných s dlžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	0,321*	-0,247	-0,031	1,000					
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v priemysle v roku 2001	0,283	0,071	0,250	-0,120	1,000				
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	0,352*	-0,784***	-0,155	0,337*	-0,408	0,374*			
Podiel obyvateľstva s Bc. vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	-0,381*	0,687***	-0,199	-0,408	0,296*	-0,250			
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	0,561**	-0,697***	0,022	0,022	0,022	-0,250			
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001	-0,210	0,074	0,159	-0,136	-0,111	-0,152			
Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001	1,000								
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	-0,408*	1,000							
Podiel odhadzujúcich za prácou v roku 2001	-0,155	-0,017	1,000						
Podiel evidovaných nezamestnaných s dlžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	0,321*	-0,247	-0,031	1,000					
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v priemysle v roku 2001	0,283	0,071	0,250	-0,120	1,000				
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	0,352*	-0,784***	-0,155	0,337*	-0,408	0,374*			
Podiel obyvateľstva s Bc. vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	-0,381*	0,687***	-0,199	-0,408	0,296*	-0,250			
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	0,561**	-0,697***	0,022	0,022	0,022	-0,250			
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001	-0,210	0,074	0,159	-0,136	-0,111	-0,152			

*** Korelácia je významná na úrovni 0,001 (2-tailed)

** Korelácia je významná na úrovni 0,01 (2-tailed)

* Korelácia je významná na úrovni 0,05 (2-tailed)

ky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle, ako aj medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom odchádzajúcich za prácou. Vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a podielom evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov bol významný v okrese Humenné na úrovni 0,001, čo sa prejavilo aj na jeho vplyve v celom regióne. Taktiež možno sledovať vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a priemerným vekom obyvateľstva, ktorý dosahoval významnosť na úrovni 0,01 iba v okrese Snina, ale mal konečný vplyv aj na celý sledovaný región.

Tab. 8. Lineárna regresia medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a vybranými ukazovateľmi v okrese Snina

	Štandardizované koeficienty (Beta)	Hladina významnosti
Index determinácie = 0,677		
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v roku 2001	0,256	0,322
Podiel odchádzajúcich za prácou v roku 2001	-0,403	0,017*
Podiel evidovaných nezamestnaných s dĺžkou evidencie nad 12 mesiacov v roku 2001	0,101	0,440
Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva pracujúceho v priemysle v roku 2001	0,670	0,001**
Podiel obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania v roku 2001	-0,008	0,987
Podiel obyvateľstva s Bc, vysokoškolským vzdelaním a vedeckou kvalifikáciou v roku 2001	-0,430	0,187
Priemerný vek obyvateľstva v roku 2001	0,572	0,006**
Migračný pohyb obyvateľstva v roku 2001	-0,068	0,613

Závislá premenná: Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2001

** Korelácia je významná na úrovni 0,01 (2-tailed)

* Korelácia je významná na úrovni 0,05 (2-tailed)

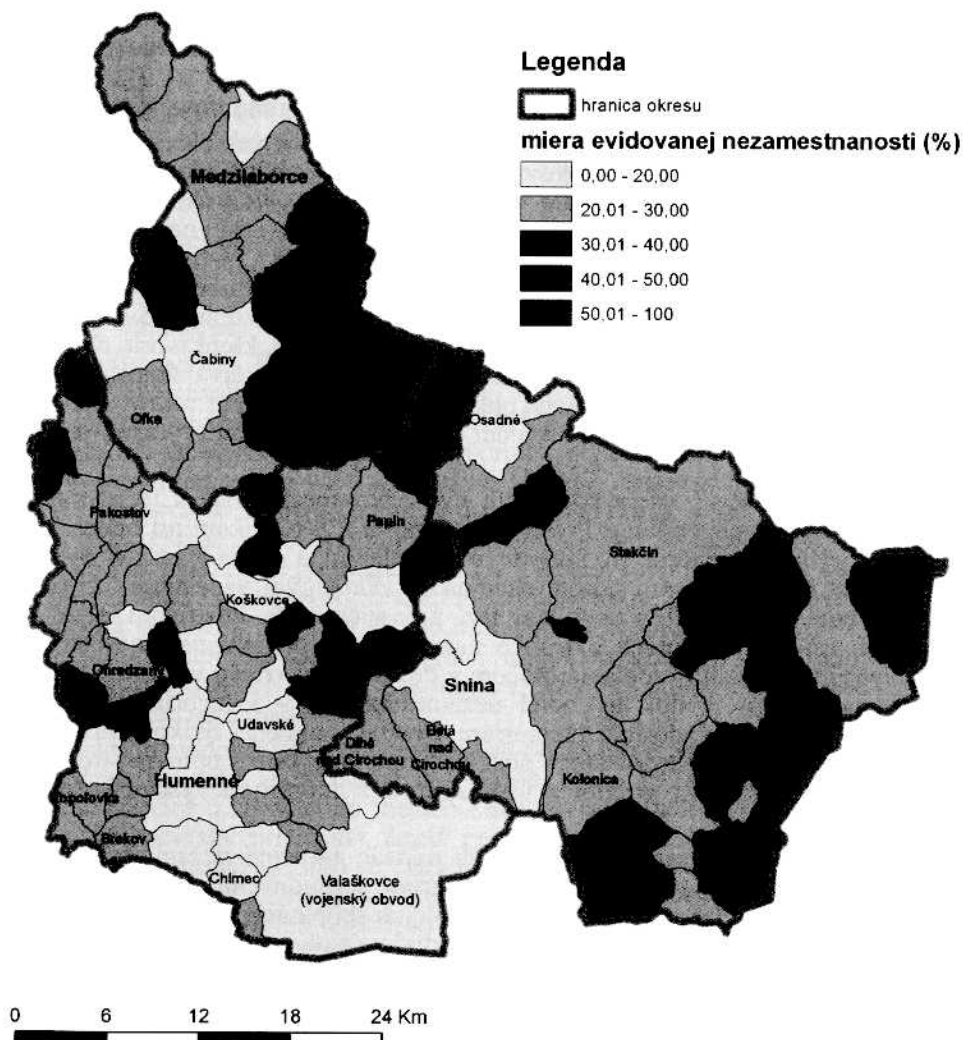
V rámci sledovaného regiónu, aj v jednotlivých okresoch, nebol zaznamenaný žiadny významný vzťah medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a dvoma vybranými ukazovateľmi – podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva a podielom obyvateľstva so základným, neukončeným základným vzdelaním a bez udania vzdelania.

IDENTIFIKÁCIA NAJRIZIKOVEJŠÍCH SKUPÍN NEZAMESTNANÝCH V SLEDOVANOM REGÍONE

Počas celého obdobia rokov 1991-2005 mal vývoj krivky miery nezamestnanosti pri všetkých sledovaných okresoch relatívne podobný priebeh ako pri krivke za celé územie SR, len hodnoty v okresoch boli rapídne vyššie (v priemere o 5 až 10 %). Jedinou výnimkou z tohto trendu bol v poslednom období okres Humenné. Je jediným s diverzifikovanejšou hospodárskou základňou a

má spomedzi troch sledovaných okresov najlepšiu dostupnosť k centráram regionu (obr. 2), čo sa prejavilo znížením miery nezamestnanosti pod priemer Prešovského kraja. Humenné sa zároveň s Popradom a Prešovom stalo centrom priemyselnej výroby Prešovského kraja.

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie v regióne prechádzala počas celého sledovaného obdobia rôznymi zmenami. Napriek tomu je možné vyselektovať niekoľko všeobecných vývojových trendov platných pre skúmanú oblasť. V oblasti štruktúry nezamestnanosti podľa pohlavia sa skúmané územie nachádza pod celoslovenským priemerom v nezamestnanosti žien, pričom táto nezamestnanosť

Obr. 2. Miera evidovanej nezamestnanosti v sledovanom regióne ku koncu roka 2001

Zdroj: Obvodný úrad ÚPSVaR Humenné, 2001

postupne, od roku 1997 až po rok 2000, mierne klesala. Od roku 2001 po súčasnosť sledujeme postupnú zmenu vo vývoji nezamestnanosti podľa pohlavia. Podiel žien na celkovej nezamestnanosti začína postupne rásť, pričom pomerne prudký nárast môžeme sledovať predovšetkým v rokoch 2004 a 2005. Kým do konca roka 2004 bol podiel žien na nezamestnanosti v sledovanom území pod 50 %, v roku 2005 sa prvýkrát za celé sledované obdobie dostal na nadpolovičnú úroveň v okresoch Humenné a Snina (zhoda s trendom v SR a Prešovskom kraji). Ročný priebeh zostal podobný ako v predchádzajúcom období a zhoduje sa s vývojom v Prešovskom kraji a Slovenskej republike. Najnižší podiel žien na celkovej nezamestnanosti má dlhodobý okres Medzilaborce, ktorý bol v období rokov 1997-2005 neustále pod úrovňou prešovského aj celoslovenského priemeru. Zvyšné dva okresy od roku 2001 oscilujú na úrovni celoslovenského priemeru a nad hodnotou Prešovského kraja.

Celkovo je možné povedať, že počas obdobia rokov 1997-2000 boli najrizikovejšími skupinami v oblasti nezamestnanosti v sledovaných okresoch vekové kategórie do 19 rokov a 20-24 rokov. Kým počas tohto obdobia kategória do 19 rokov postupne klesala v podstate vo všetkých sledovaných okresoch, podiel vekovej skupiny 20 až 24-ročných (zvyčajne ide o absolventov) neustále stúpal. Nárast zaznamenali aj kategórie 25 až 29-ročných a 50 až 54-ročných, len ich početnosť nedosahovala úroveň spomínaných kategórií. V druhej časti sledovaného obdobia (roky 2001-2005) sa do popredia dostávajú skupiny 45-49, 50-54 a 40 až 44-ročných (nižšia flexibilita na pracovnom trhu), ktoré tvoria najväčší podiel nezamestnaných tohto obdobia. Rizikovou stále zostáva skupina 20 až 24-ročných aj napriek jej výraznému poklesu za posledných päť rokov. Naopak, najmenej ohrozenými sú 55 až 59-roční a ľudia do 19 rokov (výrazný pokles 2000 až 2005).

Okresy do značnej miery kopírovali vývoj nezamestnanosti v jednotlivých vzdelanostných kategóriách v Prešovskom kraji a v SR, pričom pri oboch boli najpočetnejšími kategórie so základným vzdelaním a vyučených. V rokoch 1997-1998 bola na prvom mieste skupina so základným vzdelaním, od roku 1999 si pozície vymenili a tento stav trvá aj v súčasnosti. Pozitívom je, že vo všetkých troch sledovaných okresoch nastal pokles podielu nezamestnanosti v kategórii základného vzdelania, pričom v Prešovskom kraji a v SR táto položka naopak rástla. Rástol aj podiel nezamestnanosti v kategórii vyučených a úplného stredného vzdelania s maturitou. Naopak, najmenej rizikovými skupinami sa počas celého sledovaného obdobia javili kategórie s úplným stredným všeobecným vzdelaním, stredným vzdelaním bez maturity a vysokoškolským vzdelaním.

Počas celého sledovaného obdobia sú najviac zaťažení nezamestnanosťou absolventi stredných odborných škôl s maturitou a stredných odborných učilišť s maturitou aj bez maturity. Najmenej rizikovými skupinami sú absolventi vysokých škôl a gymnázií. Napriek nízkemu podielu absolventov vysokých škôl na nezamestnanosti stúpal ich podiel postupne až do konca roka 2004, keď konečne zaznamenáva pokles. Percentuálny podiel absolventov stredných odborných škôl s maturitou na celkovej nezamestnanosti absolventov rástol do roku 2001, potom takisto mierne klesal. Naopak narástol podiel absolventov gymnázií.

Najproblematickejšou skupinou v rámci štruktúry nezamestnanosti podľa dĺžky obdobia v evidencii je kategória dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov). V Slovenskej republike aj v Prešovskom kraji zaberala táto skupina najvyšší podiel nezamestnanosti a vykazovala až do júna roku 2000 postupný nárast, potom prichádza mierny pokles a stabilizácia hodnôt do konca roku 2004. Súvisí to s opätovným zavedením verejnoprospešných prác. Zhodný trend vykazovali aj okresy Humenné a Snina. Odtvtedy sledujeme opätovný mierny nárast tejto rizikovej kategórie. Podiel kategórie dlhodobo nezamestnaných nestúpala do roku 2000 len v okrese Medzilaborce. V nasledujúcich rokoch však stúpol tak výrazne, že v súčasnosti tvorí až 60 % všetkých nezamestnaných práve táto skupina. Je to vôbec najvyššia hodnota zo sledovaných okresov.

Pokles v rokoch 1997-2005 zaznamenala predovšetkým skupina s dĺžkou evidencie 7-9 a 10-12 mesiacov, kategória do troch mesiacov bola počas celého tohto obdobia vo všetkých sledovaných okresoch stabilizovaná.

V decembri roku 2005 sa kategória dlhodobo nezamestnaných v sledovaných okresoch pohybovala v rozmedzí od 47,93 % v okrese Humenné až po 60,19 % v okrese Medzilaborce.

Na dlhodobej nezamestnanosti mali na konci sledovaného obdobia vyšší podiel muži (podľa pohlavia), pomocní a nekvalifikovaní robotníci a nezamestnaní bez pracovného zaradenia (podľa KZAM), pracujúci v stavebníctve (podľa OKEČ), ženatí, resp. vydaté (podľa rodinného stavu).

Trend vo vývoji štruktúry evidovaných nezamestnaných podľa predchádzajúceho zamestnania (KZAM), nastúpený v rokoch 1994-1996, pokračoval aj v nasledujúcom období do konca roka 2005. Najviac postihnutými ostali skupiny osôb bez pracovného zaradenia a skupiny pomocných a nekvalifikovaných robotníkov. Platí to pre všetky skúmané okresy. V okresoch Humenné, Snina a Medzilaborce bola počas celého sledovaného obdobia na prvom mieste v podiele nezamestnaných kategória osôb bez pracovného zaradenia, druhou najrizikovejšou skupinou boli pomocní a nekvalifikovaní robotníci. Len v okrese Snina bola druhou najrizikovejšou skupina remeselníkov, spracovateľov a kvalifikovaných výrobcov. Vývoj v týchto okresoch sa zhoduje s vývojom v Prešovskom kraji a celej Slovenskej republike. Skupinami s najnižším podielom nezamestnanosti zostali aj naďalej zákonodarní, riadiaci pracovníci a vedeckí, odborné duševne pracujúci.

Štruktúra evidovaných nezamestnaných podľa odvetvia ekonomickej činnosti predchádzajúceho zamestnania sa v období rokov 1997-2000 výraznejšie nemenila. Najvyššiu „produkcii“ nezamestnaných v Slovenskej republike vykazoval spracovateľský priemysel, hneď po ňom nasledovalo stavebníctvo. Tieto dve odvetvia „dodávali“ najviac nezamestnaných aj vo všetkých skúmaných okresoch. Iba okres Humenné (do decembra 1999) vykazoval najväčší podiel nezamestnaných zo sektora ostatných verejných, sociálnych a osobných služieb. V rokoch 2001-2005 sa štruktúra evidovaných nezamestnaných podľa odvetvia ekonomickej činnosti predchádzajúceho zamestnania dočkala určitých zmien. Všeobecne sledujeme najvyšší podiel nezamestnaných v spracovateľskom priemysle a v sektore ostatných verejných, sociálnych a osobných služieb. Od roku 2005 sa k najviac ohrozeným (okres Humenné) pridal sektor verejná správa, obrana a povinné sociálne poistenie. Najnižší podiel nezamestnanosti aj naďalej

vykazovali predovšetkým sektory peňažníctvo a poisťovníctvo, predaj nehnuteľností, služby pre podnikateľov, výskum a vývoj. Priradilo sa k nim ale aj školstvo, zdravotníctvo, veterinárne a sociálne služby.

ZÁVER

Viacero autorov zdôrazňuje skutočnosť, že v súčasnom období začína na Slovensku druhá fáza transformácie, ktorá bude kvalitatívne odlišná od tej predchádzajúcej. Prehlbenie regionálnych rozdielov u nás už bolo viac-menej ukončené, základný vzorec regionálnej štruktúry v makromierke je stanovený. Je reálne očakávať, že v najbližších rokoch príde k diferenciacii na mikroúrovni, pričom výraznejšie vystúpi vplyv vnútorných zdrojov regiónov, predovšetkým široko chápaného ľudského potenciálu (Korec 2005).

Práve pri hodnotení nezamestnanosti môžeme diferenciaciu regionálnej štruktúry na mikroúrovni sledovať už aj dnes. Ťažisko práce spočíva v náčrte výberu relevantných faktorov a ich indikátorov a sledovaní ich vplyvu a závislosti na miere nezamestnanosti. Zároveň na základe analýzy štruktúr nezamestnanosti môžeme špecifikovať rizikové kategórie obyvateľstva, ktorých existencia je spúšťacím mechanizmom pre činnosť a opatrenia verejných inštitúcií pôsobiacich na poli tvorby pasívnej a aktívnej politiky práce.

Týmto spôsobom sme sa pokúsili načrtnúť základ metodiky, ktorá by sa mohla (pri určitom zdokonalení a širšom odskúšaní) použiť pri výbere podstatných faktorov ovplyvňujúcich nezamestnanosť v konkrétnom regióne, čo by mohlo napomôcť rozhodovacím a plánovacím orgánom pri určovaní stratégie určenej na znižovanie nezamestnanosti.

Nezamestnanosť v regióne ovplyvňuje viacero činiteľov: periférna poloha územia, historický aspekt (v minulosti málo rozvinuté územie), slabá dopravná infraštruktúra, úzka a nevhodná štruktúra priemyslu, priemysel jednotlivých okresov postavený na jednom kľúčovom podniku, ktorý mal vo väčšine skúmaných okresov ekonomické problémy (prepúšťanie), pomalá reštrukturalizácia priemyslu, pokles v stavebníctve, rozpad poľnohospodárskych družstiev a pod. Región nemá dostatočné vnútorné zdroje na zmiernenie, prípadne prekonanie problému nezamestnanosti, a preto je nutná výrazná intervencia štátu, predovšetkým v oblasti podpory rozvoja malého a stredného podnikania, prílevu zahraničných investícií a zlepšenia prípadne dobudovania dopravnej infraštruktúry, čo pozitívne ovplyvňuje vytváranie nových pracovných miest.

Príspevok vznikol v rámci riešenia vedeckého projektu VEGA číslo 1/0210/08 „Špecifické postavenie regiónu východné Slovensko v kontexte regionálnych disparít Slovenskej republiky“ a VEGA číslo 1/0355/09 „Modelovanie distribúcie slnečného žiarenia v urbánných oblastiach a potenciál jeho využitia“ na Katedre geografie a regionálneho rozvoja Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity.

LITERATÚRA

ARTAZCOZ, L., BENACH, J., BORREL, C., CORTES, I. (2004). Unemployment and mental health: understanding the interactions among gender, family roles and social class. *American Journal of Public Health*, 94, 82-88.

- BADINGER, H., URL, T. (2002). Determinants of regional unemployment: some evidence from Austria. *Regional Studies*, 36, 977-988.
- BEZÁK, A. (1995). Vzťah medzi vývojom regionálnej a republikovej úrovne nezamestnanosti na Slovensku v rokoch 1991-1994. *Geographica Slovaca*, 10, 15-23.
- BEZÁK, A. (2001). O regionálnych trhoch práce, nových krajoch a tokoch nezamestnanosti. *Geografický časopis*, 53, 295-305.
- BLAŽEK, J., CSANK, P. (2007). Nová fáza regionálneho rozvoje v ČR. *Sociologický časopis*, 43, 945-965.
- COILE, C., LEVINE, P., B. (2007). Labor market shocks and retirement: do government programs matter. *Journal of Public Economics*, 91, 1902-1919.
- GAJDOŠ, P. (1997). Potenciálne dispozície regiónov SR a ich rozvojové predpoklady. *Aktuálne problémy regionálneho rozvoja. Medzinárodná konferencia IROMAR. Banská Bystrica (EkF UMB)*, pp. 68-76.
- GAJDOŠ, P., FALŤAN, V., PAŠIAK, J. (1995). Marginálne územia na Slovensku – história a súčasnosť. *Sociológia*, 27, 31-38.
- GAJDOŠ, P., PAŠIAK, J. (2006). *Regionálny rozvoj Slovenska z pohľadu priestorovej sociológie*. Bratislava (Sociologický ústav SAV).
- GREEN, A., G. (1986). The likelihood of becoming and remaining unemployed in Great Britain. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 11, 37-56.
- HAYO, B. (2007). Happiness in transition: an empirical study on Eastern Europe. *Economic Systems*, 3, 204-221.
- HUBER, P., WOERGOETTER, A. (1997). *Local labour market dynamics in the Czech and Slovak Republic. The Davidson Institute Working Paper Series, 121*. Ann Arbor (University of Michigan Business School).
- KOREC, P. (1995). *Humánna geografia I. (metódy, priemysel, doprava, regióny)*. Bratislava (Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského).
- KOREC, P. (2005). *Regionálny rozvoj Slovenska v rokoch 1989-2004*. Bratislava (Geografika).
- KULLA, M. (2005). Význam zahraničného kapitálu v procese ekonomickej transformácie Slovenska a jeho štruktúra. In Dubcová, A., Kramáreková, H., eds. *GEO information I, Geografia v kontexte nového regionálneho rozvoja*. Nitra (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta prírodných vied), pp. 249-255.
- LINDSTRÖM, M. (2009). Psychosocial work conditions, unemployment, and generalized trust in other people: a population-based study of psychosocial health determinants. *The Social Science Journal*, 46, 584-593.
- MARTIN, R., SUNLEY, P. (1999). Unemployment flow regimes and regional unemployment disparities. *Environment and Planning A*, 31, 523-550.
- MATLOVIČ, R., MATLOVIČOVÁ, K., KLAMÁR, R. (2008). Vývoj regionálnych disparít začiatkom 21. storočia na Slovensku vo svetle vybraných indikátorov. *Regionálni štúdiá – Czech regional studies*, 2, 2-12.
- MITRÍKOVÁ, J. (2008). *Geografické aspekty transformácie maloobchodu a nákupného správania sa na Slovensku (prípadové štúdie z miest Prešov a Košice)*. Prešov (Katedra geografie a regionálneho rozvoja FHPV Prešovskej univerzity).
- OČOVSKÝ, Š. (1992). Aplikácia údajov o nezamestnanosti v geografických výskumoch. In Drgoňa, V., ed. *Regionálne systémy životného prostredia*. Nitra (NU, Katedra geografie), pp. 103-106.

- RAJČÁKOVÁ, E. (1996). Dlhodobá nezamestnanosť a trh práce v Slovenskej republike. *Geografické informácie*, 4, 93-99.
- RAJČÁKOVÁ, E. (1998). Postavenie vybraných sociálnych skupín obyvateľstva na trhu práce SR. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, 41, 97-111.
- RAJČÁKOVÁ, E., DIVÍNSKY, B. (1995). Analýza nezamestnanosti Rómov na Slovensku vo vzťahu ku štruktúre obyvateľstva. *Geographica Slovaca*, 10, 231-238.
- RAJČÁKOVÁ, E., KUSENDOVÁ, D. (1993). Zhodnotenie stavu a vývoja nezamestnanosti v ČSFR. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, 32, 271-285.
- RODOVÁ, I. (1991). *Vybrané metódy analýzy nezamestnanosti*. Bratislava (Výskumný ústav práce a sociálnych vecí).
- ROSIČ, M. (2002). Vývoj miery nezamestnanosti vybraných okresov severovýchodného Slovenska v období rokov 1991-2000. *Geografické informácie*, 7, 157-164.
- ROSIČ, M. (2008). *Geografické aspekty nezamestnanosti (na príklade regiónu tvoreného okresmi Humenné, Snina a Medzilaborce)*. Doktorská dizertačná práca, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Bratislava.
- SEVĀ, I., J. (2009). Local contexts, social risks and social spending preferences – a multi-level approach. *Acta Sociologica*, 52, 249-262.
- SZÉKELY, V. (2000). Vplyv územno-správneho členenia Slovenska na regionálnu diferenciáciu miery nezamestnanosti, In Mariot, P., Mikulík, O., eds. *Aktuální aspekty teritoriální struktury ČR a SR. Sborník 4. česko-slovenského akademického semináře z geografie*. Bratislava (Geografický ústav SAV), pp. 91-100.
- SZÉKELY, V. (2001). Časovo-priestorová diferenciácia nezamestnanosti a jej tokov na Slovensku v rokoch 1997-1999. *Geografický časopis*, 53, 147-170.

Martin Rosič, Ján Kaňuk

EFFECTS OF SELECTED SOCIO-ECONOMIC FACTORS ON THE UNEMPLOYMENT RATE ON THE SMALL AREA LEVEL

Unemployment is a relatively new feature (particularly in the post-communist countries), which became a real phenomenon. The concept and features of unemployment emerge along with the developing market economy.

The paper points to the increased effect of unemployment on the regional development and the origins of disparities as well as the need for a deeper knowledge of the issue. With regard to the mentioned issue, it is worth pointing to the necessity of a consistent knowledge of interrelations and association between the physical-geographical and human-geographical factors and unemployment. Identification of such relationships and their effects may constitute the basis for professional, theoretical and methodological assistance (support) for the public administration in fulfilling its function: decision-making about the general social and economic development of a given region.

Several authors emphasize the fact that the second phase of transition has started in Slovakia. It will probably be qualitatively different in comparison with the previous phase. The spread of the regional disparities has been more or less completed; the basic formula of the regional structure in a macro-scale has already been specified. It is realistic to expect the differentiation on the micro-level in the immediate future while the ef-

fect of internal regional resources will markedly increase particularly in terms of human potential (Korec 2005). Differentiation of the regional structure on the micro-level is already obvious.

The core of the study is in designing the selection of relevant factors and their indicators and in monitoring their effects with regard to the unemployment rate.

Eight items were selected to study the relationship between the unemployment rate and socio-economic indicators, which based on the preliminary analyses, may have an effect on the unemployment rate. The particular intention was to identify the relationship between the registered unemployment rate, the rate of mobility of inhabitants prompted by search for jobs, the rate of the registered unemployed longer than 12 months, the rate of economically active population working in industry, education of inhabitants, average age of population, and the spatial mobility of population. The relationships were surveyed using the statistical methods including the Pearson correlation and the linear regression analyses.

The partial files considerably influenced the relationships in the observed regions: districts, in which the relationships of the monitored indicators on different levels were observed. In a surveyed region as well as in its single districts (Humenné, Medzilaborce and Snina), a significant relationship between the rate of the registered unemployment and the rate of economically active population working in industry, and between the rate of registered unemployment and the rate of population moving in search for jobs was observed. The relationship between the rate of registered unemployment and the rate of unemployed registered for longer than 12 months was significant in the district of Humenné ($p \leq 0.001$), with impact on the whole of the region. Besides, the relationship between the rate of registered unemployment and the average age of population can be observed ($p \leq 0.01$) in the district of Snina with impact on the whole of the region. Within the observed region, as well as in individual districts, no significant relationship between the rate of registered unemployment and two selected indicators, namely, the rate of economically active population and proportion of population with elementary education, uncompleted elementary education or with unknown education level was observed.

In this way, we have attempted to describe a method, which may (after some elaboration and testing) be used for the selection of basic factors influencing the unemployment in a given region, and assist the decision-making and planning of institutes responsible for the choice of strategy focused on the reduction of the unemployment rate.